

HUR KAN PSYKOLOGISK KUNSKAP BIDRA TILL EFFEKTIV INFORMATION OM KLIMATHOTET?

Marta Cullberg Weston

FN:s klimatpanel har sammanställt sin femte rapport om forskningsläget kring klimatförändringarna som presenteras vid ett möte i Stockholm i september. Det är ingen vacker framtidsbild som dokumentet ger. Några exempel:

Jordens medeltemperatur kommer att öka med allt från 1 grad till 5 grader fram till år 2100. För att nå den undre gränsen måste alla utsläpp av växthusgaser skäras ned till noll till år 2070, och att det skulle ske är helt osannolikt. Temperaturen ökar mer på land och allra mest vid Arktis, och en stor ökning skulle leda till kraftig issmältning, extrema värmeböljor, svårigheter att odla mat och förmodligen utrotning av många växter och djur.

Koldioxidutsläppen kommer med säkerhet att göra haven surare. Surare hav hotar hela ekosystem, och även människans matförsörjning, och är väl så allvarligt som uppvärmningen.

Havsnivån kommer att stiga med mellan 25 centimeter och nästan en meter i slutet av seklet. På längre sikt kan haven stiga med så mycket som 5 eller 10 meter.

Världens glaciärer krymper allt snabbare. De senaste tio åren har Grönland förlorat sex gånger mer av sin is och Antarktis is har minskat fem gånger snabbare än decenniet innan.

Det är således mer angeläget än någonsin att kraftfulla åtgärder vidtas för att minska utsläppen av växthusgaser. Här kommer vi psykologer in eftersom vi vet att människor inte reagerar särskilt klokt på information om hot. I många avseenden fungerar vi fortfarande som stenåldersmänniskan med snabba reaktioner om någon närmar sig med en påk. Men när det gäller diffusa hot som dessutom ligger långt i framtiden är vår hjärna inte lika välanpassad. Koldioxid och andra växthusgaser är inget vi kan se med blotta ögat och effekterna på klimatet är komplexa och långsiktiga och då får vi svårt att ta informationen på allvar.

Genom vår kunskap om människan har vi psykologer ett särskilt ansvar när det gäller hur man kan kringgå dessa olika hinder. Hur når vi ut med informationen om klimathotet på ett sätt som inte väcker motstånd utan får människor att reagera och agera?

Här tar jag upp hur man undviker förnekandemekanismer, vanemässigt motstånd och hjärnans tendens till tankemässiga felslut. Dessutom tar jag upp sociala tankefallor och problemen med vår ekonomiska teori och praktik som inte beaktar naturens resurser utan premierar ensidig tillväxt.

Hur ska vi informera utan att väcka ångestförsvaren?

Information om klimatproblemens allvar är nödvändig men den bör inkludera hopp om lösningar för att undvika att människor grips av uppgivenhet eller förnekar situationens allvar. Det är inte bara rädsla som leder till förnekanden utan också känslan av maktlöshet. För att informationen ska landa och ge kraft till människor är det därför viktigt att

- man visar på utvägar = kontroll av rädsla
- åtgärderna upplevs effektiva = kontroll av fara.

Den amerikanske socialpsykologen Jon A. Krosnic noterade att många människor i USA slutade att engagera sig i klimathotet när de upptäckte att det inte fanns en enkel lösning på

problemen, en naturlig hjälplöshetsreaktion. Därför är det viktigt att man presenterar lösningar som känns både möjliga och tillräckligt omfattande för att kunna vara effektiva.

En sådan modell är Robert Socolows och Stephen Pacalas beskrivning av olika tårtbitar – att man behöver göra förändringar på en rad olika områden: transporter, industrin, energipolitiken, matpolitiken osv. Med åtgärder på alla dessa olika områden kan man få till stånd betydande förändringar.

Vi behöver nå känslorna

Mer information är inte alltid en effektiv väg. För att komma förbi förnekanden och distansering behöver vi nå fram till människors känslor. En central väg att göra detta är att använda sig av bilder som konkretiserar problemen. Statistik och sannolikheter är svåra att ta till sig, men bilder av smältande glaciärer eller av isbjörnar vars livsmiljö hotas när isen brister talar direkt till vår hjärna på ett sätt som ord och siffror inte kan. En bild säger i detta sammanhang mer än tusen ord. Bilder registreras ordlöst i högra hjärnhalvan där vi också har mycket känslomässiga information. En bild av en napalmbombad flicka som rusar vägen fram som spreds över världen ansågs ha bidragit till att vända opinionen mot Vietnamkriget.

Konkreta samhällsåtgärder ökar acceptansen

När politiker börjar vidta konkreta åtgärder i samhället med åtgärder för att hantera effekter av klimatförändringarna som t.ex. ökade vattennivåer bidrar det i sig till en större acceptans av problemen. Man inser att klimatproblemet är verkligt.

Vår bekvämlighet/vana är ett betydande hinder

Det är inte bara ångestförsvaren som kan hindra människor från att agera på informationen om klimathoten. Vi är vanedjur och när vi har vant oss vid att köra bil till arbetet och åka söderöver på vintern vill vi inte ge upp detta. Livsstilsförändringar är inte populära. Vi är dåliga på att offra kortsiktig njutning för långsiktig nytta, så vi försöker förneka vårt ansvar och skuld i det som händer. Man ursäktar sig med att "det lilla jag gör gör ingen skillnad" och eftersom grannen fortsätter åka bil/åka söderöver, så varför ska jag sluta.

Att skuldbelägga fungerar inte när man redan hittat vägar att förneka så för att bryta vanemönstren behövs ofta politiska beslut med regleringar av olika slag som biltullar, flygskatt etc. (Samhället behöver förstås också tillhandahålla allmänna transportmedel till låg kostnad.) Det måste dock kosta att slösa med energi men för att politiker ska kunna genomföra regleringar behövs ofta påtryckningar från miljöengagerade grupper.

Att vårt konsumerande och ständiga köp av nya prylar skulle bidra till klimatkrisen vill vi kanske inte heller ta in. Här kan ett hänvisande till grundläggande värderingar där vi tar ansvar för klotet på ett nytt sätt bli en ingång. När man väl börjar vidta förändringar i sitt livsmönster kan man upptäcka att det inte är så betungande som man tänkte sig och att man vinner något på en sundare livsstil.

Förutom reglering behövs förstås incitament som t.ex.

- Goda allmänna transportmedel till låg kostnad
- Ingen skatt på miljö/elbilar
- TV-serie med tävling om den familj som kan leva mest klimatvänligt
- Tävling mellan olika kommuner om vem som är mest klimatsmart

Vanor är svåra att bryta men kampanjen mot rökning är ett exempel på att det går att förändra t.o.m. väldigt ingrodda vanor, när man kompletterar känslomässig information med reglering.

Goda rollmodeller bidrar

Att personer som är respekterade i samhället uttrycker sin oro över klimatförändringarna är också viktigt för acceptansen. Att t.ex. Pehr Gyllenhammar med sin bakgrund i bilindustrin betonar vikten av miljöåtgärder kan vara betydelsefullt för att man ska kunna känna att man är i gott sällskap och inte är "ute och cyklar".

Ansvaret för barnbarnen kan motivera

Vår generation har på kort tid använt upp mängder av klotets energitillgångar och det kan vara viktigt att påminna personer om att vi alla vill lämna en bra värld i arv till våra barn och barnbarn. Vi behöver få ordning på de problem vi olyckligtvis har skapat innan de ska ta över. När man hyr ett hus är man angelägen att det är i gott skick när man lämnar det. Vi borde göra samma sak med den planet som vi fått chansen att leva på under en kort tid.

Felslut i vårt tänkande – ett annat problem att tackla

Förutom vår tendens att förneka hotande information och bibehålla dåliga vanor vet vi psykologer också att vår hjärna gör oss mindre väl rustade att ta in vissa typer av information. Detta trots att vi själva tror att vi fattar rationella beslut. Psykologiska forskare, bland dem bl.a. Daniel Kahneman & Amos Tversky har undersökt "kognitiva fällor" och visat på olika typer av felslut:

Fixering vid nuet = status quo bias

Vi människor är fokuserade på hur saker fungerar i nuet och vi har svårt att tänka oss att situationen ska kunna förändras drastiskt. Framför allt har vi svårt att tänka oss att *det som aldrig hänt förr kan hända*. Ett skakande exempel är de judar som trängdes ihop i ghetton och som länge vägrade länge att tro på informationen om förintelseläger

Det är också problemet med de klimatförändringar som blir fallet om vi inte kan begränsa växthuseffekten – människor tror helt enkelt inte att det kan vara möjligt eftersom de inte har erfarenhet av att något liknande.

Gradvisa förändringar är svåra att ta på allvar

Vi har också svårt att ta till oss *förändringar som sker gradvis eftersom vi då vänjer oss*, något som tyvärr är aktuellt när det gäller klimatförändringar. Man brukar säga att en groda som släpps ned i kokande vatten hoppar ur medan en groda som läggs i kallt vatten som sakta värms upp blir kokt. (Det är inte en korrekt bild, men illustrativ.) Krisen utvecklas gradvis och då kan vi undvika att bli alltför alarmerade och fortsätta som förut med katastrofala följder.

Systemtröghet

En annan variant av *status quo bias* är vår systemtröghet. Vi tenderar att tro att det existerande samhällssystemet är "det enda tänkbara". Här behöver människor hjälp att inse att det finns många olika sätt att organisera ett samhälle och att vårt ekonomiska system har sina brister. Vissa förändringar i det ekonomiska systemet är inte bara nödvändiga utan också positiva.

Bias när vi ska fatta osäkra beslut

Vi människor har tyvärr också en tendens att bortse från situationer som vi bedömer har en *låg sannolikhet* eller *risker som man saknar tillräcklig information om*. Tyvärr uppfattar många människor klimathotet på det sättet. Över lag har vi också svårt att ta ett problem på allvar när *konsekvenserna är osäkra och ligger långt fram i tiden*.

”Det händer inte mig” kan vi ta till som försvar mot cancerrisker vid rökning till exempel. Risken ligger ju så långt i framtiden. Detsamma tycker vi gäller klimatförändringarna även om vi nu börjar se effekterna i form av extremt väder världen över.

Vi tenderar också att *negligera effekter som ligger geografiskt avlägset*. Därför är det viktigt att visa vad konsekvenserna av miljöförändringarna kan bli just där personen i fråga lever. Metrologen Per Holmgren berättade att när han föreläste i Dalarna fick han frågan: ”Kommer vi inte att kunna ha ett Vasalopp om ett antal år om den globala uppvärmningen inte stoppas?” När hans svar var att det var mycket tänkbart blev det en kraftig reaktion bland åhörarna. Informationen ”gick hem” på ett helt annat sätt än allmän information om temperaturhöjningar eller ökande havsnivåer.

Det gäller också att visa att det som sker långt borta påverkar vårt liv högst påtagligt. Inte minst gäller det matförsörjningen, risken för stora grupper av miljöflyktingar etc. Det som sker i Afrika påverkar oss i dagens samhälle.

Vetenskapsmännens försiktighet där man är noga med att betona osäkerheter blir tyvärr lätt en brasklapp för människor att inte ta klimathotet på allvar. ”De vet ju inte säkert, så då är det nog inte så farligt.” Ett annat språkbruk kan råda bot på sådana missförstånd.

Oförmåga att föreställa oss framtida händelser

Det är skakande att inse att vi människor har svårt att göra korrekta bedömningar om *saker som vi inte kan föreställa oss*. Därför blir det extra angeläget med bilder som förmedlar effekterna av klimatförändringarna så att de blir verkliga för människor.

Tyvärr tenderar vi också att ha en *illusion om att vi har kontroll* över utvecklingen. Vi kan inte föreställa oss att vi skulle kunna nå en tröskelpunkt där klimatprocesserna skenar, så vi tror inte att det kan hända.

Vi tenderar dessutom att *underskatta den tid som det tar att genomföra en komplicerad teknisk utveckling*, som exempelvis den tid det tar för olika tekniska lösningar att bli praktiskt användbara för att hantera klimathotet.

Om man tar dessa tankefällor i beaktande hur informerar man då?

- Bilder som visar drastiska förändringar gör klimatförändringarna mer verkliga för människor (glaciärer som smälter, isbjörnar etc)
- Systematiska beskrivningar (ex Mark Lynas *Sex grader*) som ger en konkretisering av vad klimatförändringarna kan innebära.
- Konsekvensrapporter för egna landet/ kommunen
- Åtgärdsprogram för flera olika sektorer bidrar till att man inser problemets omfattning, men också att lösningar går att finna.
- Man behöver visa att det som sker långt borta påverkar vår vardag (matförsörjning, klimatflyktingar etc).
- Klimatforskarna behöver bli tydligare i sin information. I den nu aktuella rapporten från IPPC är man betydligt säkrare på sin sak än vad man varit tidigare.

- Vi behöver visa på alternativa samhällsmodeller, där man löser energiproblemen på ett klokare sätt.
- Vi kan inte smita från att reduceringar av vår energikrävande livsstil blir nödvändig. Vi kan inte förlita oss på att tekniska lösningar befriar oss från problemen.

SOCIALA FÄLLOR --ETT KORTSIKTIGHETSPROBLEM

En social fälla är *en situation där en grupp människor agerar för att nå ett kortsiktigt mål som leder till en förlust för gruppen långsiktigt.*

Det klassiska exemplet är "allmänningens tragedi" som beskrevs av Garret Hardin i tidningen Science 1968. Han använde som exempel en skotsk by med en allmänning där byns bönder lät sina får beta. En av bönderna bestämde sig för att skaffa sig ytterligare några får och när hans grannar såg det gjorde de samma sak. Resultatet blev att allmänningen blev överbetad och alla får drabbades av svält.

Alla bönderna tyckte att "det lilla extra" som jag tar ut kommer inte att göra någon skillnad. Några andra exempel på hur människan fallit rakt i dessa fällor är de stora fiskeflottornas överfiskning, hur den amerikanska bisonoxen drevs till gränsen för utrotning, och överbetningen i nära ökenområden. Ett annat välkänt exempel på överexploatering är Påsköns öde.

"Ruin is the destination toward which all men rush, each pursuing his own best interest in a society that believes in the freedom of the commons," konstaterar Hardin. Forskningen har sedan dess visat att väl avgränsade allmänningar kan hanteras klokt, men när gränserna blir diffusa och aktörerna många riskerar vi att hamna i denna sociala fälla. Det är detta som är aktuellt med vårt klot.

Klimatjournalisten Mark Lynas noterar att hela det västerländska samhället (och de flesta andra också) är baserade på en central förnekandemekanism, nämligen *förnekandet av våra resursbegränsningar på jorden.*

Med tanke på att vi i dag är omkring sju miljarder människor och en mängd företag och industrier som ska samsas om världens resurser är det kanske inte så konstigt att vi har överexploaterat vårt relativt sett lilla klot. Den slutsats som Garrett Hardin (och många med honom) drog är att våra allmänna tillgångar (luft, vatten, natur) måste regleras av lagar för att inte överexploateras. Tyvärr har vi en ekonomisk teori som har understött exploateringen, vilket är ett problem i sig.

Hur undvika de sociala fällorna?

Vad behövs då för att komma förbi de sociala fällornas tankefel förutom insikten om den additiva faktorn – att många droppar små ger en stor å. Ja, vikten av reglering av gemensamma tillgångar som luft, vatten, naturtillgångar. Här behövs att man appellerar till människors altruistiska värderingar. Vi vill att alla människor ska kunna leva ett gott liv på jorden och att framtida generationer ska kunna ha rimliga livsomständigheter. Insikt om vårt ekologiska fotavtryck, där vi skulle behöva fyra jordklot om alla skulle leva på svenskarnas konsumtionsnivå kan väcka till eftertanke. Vi behöver påminna oss om Påsköns öde och agera proaktivt men för att det ska vara möjligt behöver vi också se hur vår nuvarande ekonomiska modell försätter världen i fara. Kreativa lösningar med tävlingar om vilken kommun som kan fungera mest klimatsmart kan ge inspiration.

Sammanfattningsvis behövs

- Insikt om den additiva faktorn av vårt energi/miljöutnyttjande
- Insikt om hur många klot som behövs om alla ska leva på vår energinivå och insikt om vårt ekologiska fotavtryck
- Vi behöver påminna oss om Påsköns öde
- Etablerande av regleringar av gemensamma tillgångar som luft/vatten etc
- Tävlingar om vilken kommun som kan fungera mest klimatsmart kan ge inspiration.

EKONOMISKA FÄLLAN ETT STORT HINDER

Eftersom den ekonomiska marknadsmodellen har haft framgång genom att bidra till ett välstånd i samhället har den länge tenderat att skymma sikten för oss när det gäller de negativa effekterna på miljön.

Den ekonomiska teori som har dominerat det senaste seklet har byggt på antagandet att varje företag/aktör ska maximera sin egen vinst utan hänsyn till andra faktorer (som miljön). Företagen har använt mänsklighetens gemensamma resurser (luft, vatten, kol, olja) för sina syften. Vårt nuvarande dilemma är en effekt av att den ekonomiska teorin missat att sätta ett pris på miljön (och därmed också på utsläppen av koldioxid). Miljöekonomen Peter Barnes kallar det för *"the tragedy of the market"*.

Den ekonomiska modellen inbegriper dessutom en tillväxtmodell som de flesta regeringar har anammat. Ökad tillväxt i BNP-termer ses som likvärdigt med ökat välstånd, även om det leder till en miljökatastrof. Det är således angeläget att få ekonomerna att tänka om.

Vissa framstående ekonomer som den engelske chefsekonomen Nicholas Stern som tog fram den brittiska regeringens plan för åtgärder mot klimatförändringar noterar att *"Global warming is the most extensive failure of the market"* och att *"climate change is bad for business"*. Han påpekar också att kraftfulla preventiva åtgärder är betydligt mer ekonomiskt, då vi annars får betala ett högt pris för våra försummelser. Ännu har dock inte det ekonomiska etablissemangen anammat dessa tankar.

Peter Barnes noterar i *Capitalism 3.0* att *"capitalism that started as a brilliant solution has become a major problem. It is time to upgrade the operating system"*. Vi uppgraderar våra datorer allt oftare, men nu gäller det att uppgradera vårt ekonomiska tänkande så att miljökostnaderna kommer in i ekvationen.

Några tänkbara åtgärder:

- Förändrat ekonomiskt tänkande där klimateffekterna ingår. Kostnaderna för att sprida ut växthusgaser måste ingå i kalkylen.
- Koldioxidskatt av någon sort blir nödvändig. Här finns olika modeller Cap and trade, Cap and dividend osv.
- Förändrat mått på tillväxt, som inbegriper effekterna på miljön

TRENDBROTT OCH FÖRÄNDRINGSPOTENTIALER

Det är lätt att känna sig maktlös och hjälplös när man arbetar med att införa ett nytt tänkande. Därför kan det vara viktigt att inse att det alltid är trögt i portgången vid *paradigmskiften*.

När en ny idé eller information ser dagens ljus kan det finnas ett betydande motstånd, inte minst beroende på vår systemtröghet. Man behöver bara påminna sig hur människor reagerade på Galileos budskap att världen var rund och så sent som under 1800-

talet mötte informationen att läkare ska tvätta händerna mellan olika undersökningar av patienter stort motstånd.

När det gäller paradigmskiften vet vi nu att medan det går trögt initialt att få ut information om ett nytt förhållande så vänder det när man nått en "kritisk punkt". Var denna procentuellt ligger är en fråga som debatteras men när man nått denna kritiska punkt går det snabbt att få ut budskapet. Då är det plötsligt ett etablerat faktum.

När det gäller klimatförändringarna och riskerna med dessa har vi nått denna kritiska gräns här i Sverige, medan desinformation i media (sponsrad av stora företag i kol/oljebranchen bl.a.) har bidragit till att processen inte har nått denna kritiska punkt i USA. Men från att ha accepterat ett faktum till att agera för att få till stånd en förändring är ännu ett avgörande steg.

FRÅN INFORMATION TILL HANDLING

Normalt sett brukar ett kristillstånd ge chansen till större förändring för människor i ett samhälle. Problemet med klimatkrisen är att det är en gradvis process och att den därför inte leder till den förändringsbenägenhet som annars ligger i krisens natur.

När vi har insett problemets allvar börjar processen med att försöka göra vad vi kan personligen, som sopsortering, reducering av flygresor, reducering av bilresor, att äta mindre rött kött, att äta mer närproducerad mat etc. Climate Change Communication Advisory Group noterar att "every little helps a little" men att det är viktigt att dessa förändringar bara är början på en process mot mer ambitiösa mål som "*significant collective action at a political level.*"

Medlemskap i en miljögrupp ger kraft

En enkel åtgärd som kan hjälpa människor över en tröskel är att engagera sig i en grupp som tillsammans arbetar med klimatfrågan. Det gemensamma arbetet bidrar till att stimulera den egna förändringen och handlingsbenägenheten.

För att få till stånd en förändring på nationell och global nivå är såväl politiska som ekonomiska styrmedel väsentliga. För att nå fram till detta behöver vi satsa på påverkan på centrala målgrupper i samhället som politiker och ekonomer. En miljögrupp är en bra plattform för detta arbete. Dessutom har vi i dagens mediasamhälle möjlighet till ett globalt engagemang via datorer/e-mail etc som vi inte ens kunde drömma om för några decennier sedan. Det kan bidra till att miljöfrågan på ett systematiskt sätt hamnar på politikernas bord världen över och att ekonomerna/företagen inte kan dra sig undan i sina elfenbenstorn.

Påverkan på viktiga målgrupper

För att gå från information till handling är *politikerna* en viktig grupp. Politiker lever med korta mandatperioder och har ofta blivit valda efter en löfteskampanj. De är rädda att inte bli återvalda och att fatta långsiktiga beslut som kan kräva en del uppoffringar från väljarna i termer av regleringar är en svår sits. Här behöver politikerna få stöd från väljarna att vi vill att de ska införa regleringar som minskar riskerna för destruktiva klimatförändringar. I dagens läge är det möjligt att påverka som aldrig förr genom e-mailkampanjer etc. En viktig sådan med psykologisk bakgrund är uppropet www.radikalisera klimatpolitiken.se

Ekonomerna (och företagarna) är en grupp som lever i en värld skyddad från allmänhetens påverkan. Det är en grupp som är central när det gäller klimatförändringarna eftersom det

bland de stora företagen finns stora miljövinster att göra. En liten förändring i ekonomiskt tänkande och i synen på tillväxtmått kan ge stora förändringar för klimatet. I dag börjar vissa ekonomer inse att miljöförändringen är "bad for business" och tanken på ett pris på koldioxidutsläpp börjar så smått accepteras.

Skäl till hopp

Det är fantastiskt att se hur många människor som har vaknat och insett hur avgörande klimatfrågan är. Det är också hoppningivande med det omfattande vetenskapliga arbete där forskarna kartlägger klimatförändringarna och gör oss medvetna om riskerna, inte minst FN:s klimatpanel. De har lyckats väcka många politiska beslutsfattare världen över. Dessutom finns engagerade journalister som förmedlar de vetenskapliga fynden och det innebär att vi är på väg mot ett paradigmskifte i flera länder.

Tekniska lösningar är inte något som vi kan förlita oss på men det finns landvinningar inom nya energislag som bidrar konstruktivt. Kostnaden för solcellspaneler har t.ex. reducerats så kraftigt att EU överväger införseltullar på kinesiska solceller, vilket i sig borde väcka en folkstorm

Att höja blicken

Vår atmosfär som möjliggör vårt liv på jorden är en liten tunn "hinna" som omsluter vårt klot. Att denna livsnödvändiga sköld fortsatt kan skydda oss är värt alla våra ansträngningar. Som psykologer behöver vi dra vårt strå till stacken för att utveckla ett klimatsmart samhälle.

Referenser:

Barnes, Peter (2006) *Capitalism 3.0. A Guide to Reclaiming the Commons*. Kan laddas ned från hemsidan.

Climate Change Communication Advisory Group (2010) "Communicating climate change to mass public audiences." Working document (kan laddas ned från hemsidan)

Hardin, Garrett (1968) "The Tragedy of the Commons" I *Science*, 162, 1243- 1248.

Jon A. Krosnic I Norgaard (se nedan)

Lynas, Mark (2007) *Six Degrees*. Fourth Estate Ltd. (Harper Collins) NY.

Moser, S. & Dilling, L. (2007) *Creating a Climate for Change. Communicating Climate Change and Facilitating Social Change*. Cambridge Univ. Press, Cambridge.

Norgaard, Kari Marie (2011) *Living in Denial: Climate Change, Emotions and Everyday Life*. MIT Press.

Pacala, S. & Socolow, R. (2004) "Stabilization Wedges: Solving the Climate Problem for the Next 50 years with Current Technologies" i *Science*, Aug. 13, 2004, 968-972.

Stern, Nicholas (2007) *The Economics of Climate Change: The Stern Review*. Cambridge Univ. Press, Cambridge.

Tversky, A & Kahneman, D (1974) "Judgement under Uncertainty: Heuristics and Biases" i *Science* 185 (4157) 1124-1131.